

TEMATİK FİLATELİDE “FİLATELİK BİLGİ” NEDİR?

Albert HASKİYA

Yazımızın konusu her ne kadar “Filatelik Bilgi” olarak geçiyorsa da aslında bir tematik koleksiyonu oluşturan öğeleri içermekte olup bu kategorideki koleksiyonların nelerden oluştuğunu anlatmaktadır.

Tematik koleksiyonlarda “Bilgi” 20 puan değerindedir. Koleksiyoncu azami puanı konunun anlamını kavrayıp uyguladığı zaman alabilir. Ancak bu uygulamayı yapılması gereken şekilde yaptığı zamanda elde edeceği sonuç tüm koleksiyonunun diğer maddelerini de olumlu yönde etkiler ve yüksek bir madalya kazanır.

Koleksiyoncuların çok büyük bir bölümü yazdıkları metnin bilgiyi yansıtmaya yeterli olduğu kanısını taşırlar. Başka bir deyimle anlatımlarında:

- a) Dış perforasyonları bilgileri
- b) Yayınlanma tarihi
- c) Yayınlanma nedeni
- d) Parçaların tarifi (FDC, Zarf, Posta kartı, antiye v.b.) varsa bilgi iyice anlatılmış olduğu sanılır. Kaldı ki bu kafi değildir. O halde ne gibi eklemeler ve yaklaşımların yapılması lazımdır?

Buna açıklık getirmek için konuyu kısımlara bölmekte yarar vardır:

- 1- Filatelik bilginin elde edilmesi,
- 2- Muhtelif filatelik elemanların ilavesi,
- 3, Filatelik elemanların çıkartılması,
- 4- Kaliteli materyellerin ilavesi
 - a) Filatelik olarak kalite,
 - b) Teknik olarak kalite.
- 5- Filatelik etüdlerin yapılması,
- 6- Filatelik elemanlarda spesifik bilgiler,
- 7- Değişik materyelleri araştırıp onların elde edilmesi,

Şimdi bu hususları daha iyi anlamak için birer birer açalım:

1) Filatelik bilginin okuyarak elde edilmesi

Bu konuda birçok yayın (dergi, kitap, katalog v.b) vardır. Tematik filateli için de özel olanları mevcuttur. Bazıları çok açık ve sarıh olmamalarına rağmen genede iyi bir alt yapıya katkıda bulunurlar. Tabiidirki FIP kurallarını da okumak ve tatbik etmek şarttır. Bir “Dünya Kataloğu” edinmekte çok yararlı olacaktır.

2) Derneklere Üyelik

Bu husus, birçok yönden hem faydalı hemde şarttır, çünkü koleksiyonerlerin birçok koleksiyonerle bir araya gelmelerini sağlar. Bunlar arasında

bazıları belirli konularda çok bilgilidirler ve genelde bilgilerini anlatmayı, başkaları ile paylaşmayı zevkli bir olay olarak addederler. Ancak dikkat edilecek diğer bir husus, bilgili olduklarını sanan fakat aslında "Bilgiç" olanların da varlığıdır. Bu kişiler kişileri yanlış yönlendirebilirler.

3) Sergileri gezmek

Ulusal veya uluslararası filateli sergilerinde teşhir edilen koleksiyonlar bir seçim komitesinin süzgecinden geçtikleri için genelde iyi işlenmişlerdir. Ayrıca bu sergilerde stand açan tüccarlar iyi materyelleri sunarlar, dolayısı ile koleksiyonların daha iyi gelişmeleri sağlanır.

Sergileri gezerek elde edilecek bilgiler belki de en doğru ve en komple olanlarıdır. Yani eğri ile doğru kesinlikle orada görülür ve anlaşılır.

4) Değişik

Tematik koleksiyonların en büyük özelliklerinden biri her tür materyelin ilave edilebilme olanağıdır. Bunlar aşağıda tedaylı olarak sıralanmışlardır:

a) Eseler:

FIP kuralları yayınlanacak pullar için yapılan çalışmaları (eskiz, prova, vb.) filatelik olarak niteler ve koleksiyonlarda yer alabileceklerini zikreder.

b) Provalar

PTT'lerce onaylanan yada onaylamaya sunulan tüm provalar (dizayn, renk denemeleri v.b.) kesin filatelik materyellerdirler. Ayrıca bu provaların yayınlanan pulla kullanılıp kullanılmamaları bu hususu hiçbir şekilde değiştirmez.

c) Posta pulları

Bu başlık altında normal postada kullanılan pulların dışında yayınlanmış pullarda (uçak, ekspres, takse, resmi pullar v.b.) girer.

d) Damgalı mı damgasız pullar kullanılır?

Burada genel teamül damgalı ve damgasız pulların aynı föyde kullanılmamasıdır. Ancak koleksiyonda damgalı ya da damgasız pulların kullanılacağı diye bir ayırım yoktur. Ancak, koleksiyonerler damgasız pulları tercih etmektedirler.

e) Pul mu zarf mı kullanılmalıdır?

Sadece üstündeki pul için bütün zarfı teşhir etmek için çok geçerli bir neden olmalıdır, yani böyle durumlarda bazı hususlara dikkat şarttır. Genelde pul zarf üstünde ise daha değerlidir. Ayrıca ilginç varyeteler, erörler olağandışı affranşışmanlar (örneğin tek pullu), karnelerden çıkarılmış bandeletli pullar, sansür etiketleri.

Özel damgalar, bantlar, doğru affranşışmanlarla hakikaten postadan geçmiş zarflar takdirle karşılanırlar.

f) Özellikler

Tematik filatelide pullar aynı dizaynı taşıyorlarsa sadece bir tanesi gösterilmelidir.

Ancak aynı dizayndaki pullarda:

- a) Sürsarjlar
 - b) Diş varyeteleri
 - c) Kağıt farkları
 - d) Filigran farkları
 - d) Filigran farkları
 - f) Blok ve föyde iseler
 - g) Tablı iseler (tablar pulla bitişi iseler kullanılabilirler)
 - h) Desenler aynı ise dahi ayrı tarihlerde kullanılmış iseler
- Tematik koleksiyonlarda gösterilebilirler.

g) Posta karneleri

Karnelerde, pulların birçok özellikleri vardır, dolayısıyla karnelerin her bölümü gösterilebilir. (Tablı, bandedetli, karne yapraklarının tümü) Ancak boş karneler (sadece kapak) filatelik olmadıklarından onları koleksiyona ithal etmemek gerekir.

h) Posta Antiyeleri

Antiyelerin birçok çeşidi vardır.

- 1) Resim ve adres kısmı ön taraflarında olanlar
- 2) Resimleri arkada olanlar
- 3) Gazete bantları
- 4) Hatıra antiyeleri
- 5) Aerogramlar
- d) Reklam taşıyan antiyeler
- 7) Diğerleri

Antiyelerde bulunan tema ile ilgili ise kullanılabilir. Antiyeler tam olarak gösterilmelidirler.

Şayet antiyenin arkasındaki resim gösteriliyorsa, diğer yanının fotokopisini (aynı boyda olmamak kaydı ile) gösterilmesi lazımdır.

i) Ücretsiz yollanan kart ve mektuplar

Bazı mektup ve kartlar ücrete tabi değildirler. Bunlar genelde askeri muhaberatırlar.

j) Uluslararası cevap kuponları

k) Damgalar

Özel damgalı zarflar çok büyük yer kaplarlar. Bunun içindir ki damgalar tematik özelliklerinden dolayı kullanılıyorsa onları "Pencerelemek" daha doğrudur. Ancak zarfların tümü gösterilecekse hakiki postadan geçmiş olanları "Komlezans" damgalılar tercih edilmelidir.

l) "Posta Bilgisi" olan damgalar.

Normal posta damgaları genelde tematik koleksiyonlara girmezler. Ancak, örneğin "Hareketten sonra" "Grev dolayısıyla gecikmeli", "Düşen uçaktan çıkarılmıştır" şeklindeki damgalar çok ilginç olabilirler.

m) Özel / Resimli damgalar

- a) Özel bir olayın anısına yapılp sınırlı bir süre için yapılmış damgalar.
- b) Turistik damgalar (PTT'lerce yapılmış) kullanılabilirler.

n) Maximum kartlar

o) Telegraflar

Resimli olanlar kullanılabilirler.

p) Filigranlar

Filigranlar temaya uygunsa bilgiyi göstermek yönünden çok faydalı olurlar.

r) Diğer özel materyeller

- 1) Posta havaleleri
- 2) İlk uçuş zarfları
- 3) Güvercin postaları
- 4) Dezenfekte mektuplar
- 5) Balon zarfları
- 6) Askeri zarflar
- 7) A4 zarfları
- 8) Lokal postalar
- 9) Posta grevleri materyeli
- 10) Posta makbuzları

2- FİLATELİK OLMAYAN MATERYELLERİN KOLEKSİYONA İTHAL EDİLMEMESİ

Bazı koleksiyonlarda filateli ile ilgisi olmayan örneğin, fotoğraflar, kart-postallar, gazete küpürleri resim ve benzeri materyellerin koleksiyona renk katmak istendiği gözlenmektedir. Bunların kesinlikle kullanılmaması gerekir.

Aşağıda şaibeli olabilecek materyellerin bir listesi vardır.

1) Desen ve İllustrasyonlar

Bu tip şeyler metne ilave olarak daha iyi bir anlatımı takviye etmek için konulabilirler. Ancak bu durumu abartmamak gerekir.

2) Eski dökümanlar ve mektuplar (zarf değil)

Bunlar ne kadar eski olurlarsa olsunlar filatelik değerleri yoktur. Kullanılamazlar.

3) Vinyetler

Posta idarelerinin yayınladığı vinyetler, tercihan zarf üstünde ve damga ile bağlı olsalar kullanılır. Diğerleri ise kullanılmaz.

4) Antetli kağıtlar

Antetli kağıtlar, postadan geçmişlerse dahi hiçbir filatelik değer taşımadıklarından kullanılmaları yanlıştır.

5) Özel kuruluşların damgaları, kaşeleri

Bunlar filatelik sayılamadıklarından koleksiyonlarda yerleri yoktur.

6) Telefon kartları

Bunlar muhaberat taşımadıklarından tematik koleksiyonlara yada başka filatelik yapılara giremezler.

3- MATERYELLERİN KALİTESİ

Bunlar iki kategoriye ayrılırlar:

1) Teknik kalite

Pullar hakkında öğrendiğimiz ilk şey arızasız olmalarının şart olduğudur. Hiç bir eksikleri olmamalı, dişler muntazam ve eksiksiz, iğne deliği bile olmamalı (Perfinler olabilir), buruşukluklar, kırıklar olmamalıdır. Dantelsiz pulların marjları tam olmalı. Pulların santrajları çok iyi olmasına özen göstermeli. Bu durumlar diğer materyeller (antiye, zarf gibi) de geçerlidir.

2) Filatelik kalite

Filatelik kalite abüzif emisyonlardan ve postahanelerde satıldıkları halde (bazı durumlarda) hiçbir filatelik değerleri olmayan pullardan kaçınılmasıdır.

Bu tip pulların resmi bir listesi olmadığından bir dünya kataloğu yada deneyimli bir koleksiyoner bu tip materyeli belirleyecektir.

3) Filatelik etüdler

Kurallar, filatelik etüdlerin ancak planla uyum içinde olabildikleri vakit kullanılabilir olduklarını söyler. Tematik konuların çoğunda sayısız ve önemli sayılan ilginç materyeller mevcuttur. Bu materyeller eğer temanın çok önemli yönlerini daha iyi ve etraflıca gösteriyorlarsa daha derinlemesine yapılacak etüdler bu olağanüstü materyellerin etraflıca gösterilmelerini sağlayacaktır.

4) Materyelin spesifik bilgileri

Bazı durumlarda, tema ile ilgisi materyelin kendisinde belirgin değildir, ancak koleksiyon sahibinin bilgisi ve bu bilginin yansıtılması sayesinde tema ile ilintisi açıklığa kavuşacaktır. Bu, filatelik bilgi demektir. Tabiidir ki etüd, bilgiyi genişletmek için çok büyük araştırmalar icap ettirmektedir. Fakat bu araştırmalar koleksiyona fevkalade aşamalar getirecektir...

5) Değişik materyelleri araştırıp elde edilmeleri

Materyeli bulma aşamasından evvel hangilerinin temaya uygun olduklarını araştırmak gerekir. Birçok tema için yapılmış listeler katalog ve kitaplar mevcuttur. Bunları bulmak ve okumak büyük vakit ve emek ister amma neticede elde edilecek bilgi ve koleksiyondaki yeri doyumsuz bir zevk verecektir. Bunun dışında bir dünya kataloğunun iyice tetkiki ile tema hakkında daha evvelce yapılan derin araştırmalar sayesinde yeni parçalar ilave edilir ve bu kişiye özel bir keyif verir, koleksiyonu da daha ileri götürür.

Tabiidir ki aradığınız parçalar aynı yerde ve zamanda bulunamaz. Dolayısıyla tüccarları, müzayedeleri, dernekleri ve speşyalize kuruluşlara müracaat edilmelidir. Bu uzun ve özenli bir çalışma olur ve yıllar sürebilir. Amma zaten filateli sabır demek değil midir? Kaldı ki atalarımız, "Sabrın sonu selamet" dememişler mi?